

Det postspektakulære spill med situasjoner og objekter i Stamsund. En kommentar med referanse til bl. a. Heiner Goebbels

Av Knut Ove Arntzen

Forestillingen ALREADY MADE THEATER ble vist på Stamsund Internasjonale Teaterfestival i år, 31.05. til 02.06 i E & G Teater. Den er laget av tre unge kunstnere som har studert koreografi ved Universitat der Kunste i Berlin, Igor Koruga, Nina Kurtela og Sonja Pregard fra henholdsvis Serbia og Kroatia.

De skriver om forestillingen at de deler et onske om a arbeide med opne strukturer og se pa teater som en sosial kontekst, sier de i programmet. Og de uttrykker onske om at publikum skal ga inn i en dialog med det malet a skape en provokasjon som i seg selv skal vekke nysjerrighet. Hvor er skuespillerne? Hvor er danserne? Hvor er i det hele tatt forestillingen? De ma vare der et sted. Men hvorfor ma de vare sa usynlige?

Det de har gjort er a forberede en tilstand eller lage et arrangement som du og jeg kan bli en del av. E & G teater er en frittliggende bygning som har preg av a vare et slags ”blikkassehus”. Vi blir plassert pa stoler foran blikkassehusets store hovedport, og vi horer pa Stravinskijs “En fauns ettermiddag” som blir spilt svert hoyt over et lydanlegg. Det tar ca. 10-15 minutter, og sa opner porten seg nesten som pa usynlig og uforklarlig vis. Vi gar inn i rommet som er arrangert som en labyrint med mobler, gjenstander og symboler. Var forestilling er var handling, det vi gjor, slik som nar vi studerer detaljene i labyrinten av gjenstander, boker, mobler og porselen. Vi gar opp pa et loft hvor vi skal sitte meditativt og se pa hverandre, tegne kart over det vi har opplevd og kanskje snakke lavmelt med hverandre. Deretter gar vi ned og forlater langsomt huset. Legger det bak oss med minnet om en forestilling hvor aktorene mer var som hjelpere i et ritual enn som skuespillere. Nei, de var verken skuespillere eller performere – bare hjelpere eller tilretteleggere.

Publikums relasjon til forestillingen er preget av det jeg vil kalle for en “myk iscenesettelse”, og som bidro til a etablere et emosjonelt rom som er felles for tilskuerne og utoverne. Vi er bokstavelig talt blitt trukket inn i et fysisk attraksjonsrom eller *catchement area* som den finske teaterviteren Hanna-Leena Helavuori har kalt det i en artikkel i boken *Teatteri raunionilla/On the Theaters ruins* (utgitt av Kiasma i Helsingfors, 2005). Det minner om et annet begrep som kommer fra Gordana Vnuk (Eurokaz-festivalen i Zagreb) som har snakket om et *ikonoklastisk teater*, et teater som pa nytt stiller sporsmal ved bildet forforelseskraft. Istedenfor a tilrettelegge for en showaktig opplevelse, skal teatret og dansen vare uttrykksformer som leter etter et mote mellom tilskuernes “du” og “jeg”, tilrettelagt av en regissor, en koreograf, en kunster eller dramaturg.

Tingene eller objektene spiller en viktig rolle, slik som det kan eksemplifiseres med Heiner Goebbels forestillinger basert pa objekter og musikk. Goebbels har selv vert med pa a inspirere en generasjon som bestar av kunstnere som Xavier LeRoy, Jerome Bel og Mette Ingvarsen, samt de tyske koreografene Deuffert og Plitschke som for tiden underviser i koreografi pa Universitat der Kunste i Berlin. Gjennom sin tilnermelse til en scenekunst uten skuespillere som fortolker, men bare er til stede som markorer i bildet eller som usynlige operatorer, har Goebbels vert med pa a skape en “fravarelsens” teaterestetikk (*Asthetik der Abwesenheit*). Den er uten fortelling i narrative forstand. Goebbels har i sine forestillinger skapt en teatermaskin som kan minne om Verdensteatrets lek med lydlig bilder.

Den tyske teaterforskeren Andre Eiermann har kalt dette for postspektakulart teater, det vil si

et teater som spiller på det som vi kan kalle *paraperformance*, som arbeider med objekter i direkte presentasjon. Det være seg som *performance lecture* eller sosial hendelse gjennom performative situasjoner uten handling og illusjon, i nøytrale rom, fabrikker og verksteder av større eller mindre format.

Publikums relasjon til forestillingen tar mer og mer preg av en ”myk” iscenesettelse gjennom at det etableres en delt emosjonalitet ved hjelp av atmosfæriske så vel som relasjonelle virkemidler, som både kan arbeide med rituelle og rytmiske rom. Gjennom ny-autentisitet, det ny-biografiske eller ny-politiske og dokumentariske fortellinger blir publikum trukket inn i fysiske attraksjonsfelt hvor den klassiske handlingsaksen er oppløst.

Jeg vil snakke om at publikum blir trukket inn i et ikonoklastisk rom som kan defineres som postspektakulært. Istedenfor at tilskuerne ser på at A spiller B for C, er skuespillerne forvandlet til en slags seremonimestre som formidlere mellom A og A, slik at B ikke lenger er en rolle som representerer en handling eller fortelling, men er blitt en del av et aksjonsrom hvor C, altså publikum, er medvirkende som i en rituell handling.

I teatret eller dansen arbeides det med forskjellige grader av en relasjonell eller rituell integrering, gjennom alt fra den store teatermaskinen til det sceniske landskapet i et emosjonelt rom. Kunst- og teater produksjonen i årene fremover vil arbeide med publikumsrelasjoner som bombarderer, utfordrer eller forfører. Risiko er en del av slike strategier, noe ikke minst de sosiale prosjektene til GM Salong er eksempler på, slik som når de gjør tilskuerne til aktive medvirkende.

I det postspektakulære teater skjer ingen forførelse gjennom illusjonsskapende eller forførende bilder, men publikum er blitt en slags deltager under veiledning eller i regi av kunstnere som i større eller mindre grad er usynliggjorte i selve forestillingen.

Dette er kunstnere som setter publikum i arbeid, nærmest overlater dem til seg selv og setter i gang en usynlig teatermaskin. Og så plutselig viser de seg for å ta imot applaus. De smiler og er usikre. Men de har berørt noe av det mest interessante som skjer i dagens teater, og som årets Ibsen-prisvinner, Heiner Goebbels har vært med på å utvikle gjennom sine musikalske forestillinger og iscenesettelse av objekter med kunstnerne mer som iscenesettere enn som tilstedeværende skuespillere.